

DYSLEXIEPROTOCOL

November 2023



**SAMEN
DOELEN
BEREIKEN**

PARCOURS IS EEN BIEZONDERWIJS SCHOOL

Inhoudsopgave

1	Inleiding	2
1.1	Waar wij voor staan	2
1.2	Doelgroep	3
1.3	Definitie dyslexie	3
2	Uitgangspunten dyslexieprotocol	4
3	Signalering en screening	5
3.1	Signalering	5
3.2	Screening	5
4	Faciliteiten dyslexie	6
4.1	Extra tijd	6
4.2	Lettertype en lettergrootte	6
4.3	Auditieve ondersteuning	6
4.4	Spelling	6
5	Ondersteuning door mentor, praktijkdocenten en leerkrachtondersteuners	7
5.1	Didactische ondersteuning	7
5.2	Sociaal-emotionele ondersteuning	7
6	Implementatie dyslexieprotocol	8
6.1	Bewustwording en kennisvergaring	8
6.2	Signaleren en vastleggen	8
6.3	Diagnostiek	8
6.4	Uitvoering en evaluatie	8
6.5	Begeleiding en ondersteuning	8
6.6	Monitoring en evaluatie op schoolniveau	8
7	Dyslexiehulpmiddelen	9
7.1	(gekleurde) leesliniaal	9
7.2	Auditieve ondersteuning	9
8	Handige websites	10

1 Inleiding

Dit dyslexieprotocol en implementatiestappenplan bieden een leidraad voor het omgaan met dyslexie op Parcours. Het protocol dient als richtlijn, maatwerk per leerling is noodzakelijk.

1.1 Waar wij voor staan

Bij Biezonderwijs bieden we onderwijs en begeleiding aan leerlingen die bij leren en opgroeien extra ondersteuning nodig hebben. Wij bereiden hen zo goed mogelijk voor op hun toekomst. Daarbij kijken we zorgvuldig naar wat elke leerling nodig heeft.

Samen:

We werken samen met leerlingen, hun ouder(s), onze collega's en met de mensen en instanties om ons heen. Ieder vanuit zijn eigen kennis en kunde. Zo maken wij het verschil voor onze leerlingen. We leggen verbindingen en leren van én met elkaar.

Ontwikkeling:

In een fijne leer- en werkomgeving blijven we onszelf ontwikkelen en zetten we ons in voor de ontwikkeling van onze leerlingen. We zien hun mogelijkheden en talenten en vinden samen oplossingen.

Vertrouwen:

Leerlingen, ouder(s), collega's en de mensen in ons netwerk kunnen op ons vertrouwen. We staan voor een veilige omgeving waar we mogen leren van fouten, waar we oog hebben voor elkaar en de sfeer open is.

Met deze drie waarden in het achterhoofd hebben wij voor onszelf twee opdrachten geformuleerd. Zo willen wij leerlingen met goed onderwijs optimaal voorbereiden op een succesvol vervolg in de maatschappij. Daarnaast willen we met elkaar een fijne leer- en werkplek creëren, zodat we optimaal kunnen presteren in ons uitdagende werk. Werk dat zo belangrijk is en waar we trots op zijn. Wilt u meer weten over onze waarden en de opdrachten voor de komende jaren, kijk dan op www.biezonderwijs.nl voor ons Koersplan2025 De Kracht van Samen.

Missie Parcours

Parcours verzorgt voortgezet speciaal onderwijs aan leerlingen van 12 tot en met 20 jaar. Alle leerlingen hebben specifieke ondersteunings- en begeleidingsbehoeften op het gebied van gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Wij bieden hen praktijkgericht onderwijs en de vmbo-basis- en kaderberoepsgerichte leerweg.

Visie Parcours

Op onze school zien we kansen en maken we ons sterk om leerlingen te bieden wat ze nodig hebben. We zijn aanpakkers, kijken wat mogelijk is en zijn trots op wat we hiermee bereiken. Dat doen we samen met een sterk team van collega's; samen met leerlingen én samen met ouder(s). Ons motto is dan ook: Wij doen het gewoon!

We bieden een veilige en passende leeromgeving met structuur, duidelijkheid en voorspelbaarheid. Bovenaan staat dat we respectvol met elkaar omgaan. We geven leerlingen de ruimte om zich optimaal te ontwikkelen, zodat zij zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij. We maken daarbij dankbaar gebruik van de ervaringen van ouder(s). We werken dan ook graag samen met ouder(s) en vinden het belangrijk om elkaar goed op de hoogte te houden.

1.2 Doelgroep

Dit protocol is ontwikkeld voor leerlingen met een dyslexieverklaring en voor leerlingen die moeite hebben met lezen en/of spelling.

Leerlingen op Parcours hebben veelal een ontwikkelingsachterstand op diverse gebieden. Dit kan het volgende zijn:

- Achterstand in de cognitieve ontwikkeling (IQ 70-110). Het didactisch niveau dient E4 of hoger te zijn om uit te kunnen stromen naar 1F, het beoogde minimale eindniveau.
- Achterstand in de sociaal- emotionele ontwikkeling. Er is vaak sprake van ernstige gedragsproblemen zowel internaliserend als externaliserend.
- Mogelijke problemen in het systeem. Dit maakt dat er veelal sprake is van inmenging door diverse instanties zoals Veilig Thuis, politie, leerplicht en jeugdbescherming.
- Mogelijk psychiatrische problematiek.

Bij veel leerlingen is er sprake van comorbiditeit, bijvoorbeeld autisme of ADHD in combinatie met dyslexie.

1.3 Definitie dyslexie

In Nederland zijn er veel definities van dyslexie. Voor dit protocol wordt gemaakt van de definitie zoals die in de Richtlijn Dyslexie wordt gehanteerd:

“Dyslexie is een specifieke en hardnekkige lees- en spellingstoornis met een basis in de neurobiologische ontwikkeling, die niet verklaard kan worden door een algemeen leerprobleem, inadequaat onderwijs of sensorische beperkingen.”

De intelligentieniveaus van onze leerlingen lopen uiteen van 70 tot 110. Leesproblemen zijn vaak te verklaren vanuit het intelligentieniveau. Soms zijn deze leesproblemen verklaarbaar vanuit dyslexie, tenzij het IQ lager is dan 70. Leerlingen kunnen zoals binnen de diplomagerichte als arbeidsgerichte leerroute instromen met een dyslexieverklaring.

2 Uitgangspunten dyslexieprotocol

Voor dit protocol gelden een aantal uitgangspunten:

- De leerling staat centraal. Welke ondersteuning heeft de leerling nodig? Er zijn verschillende oorzaken van dyslexie en leerlingen ervaren ook in verschillende mate last van hun dyslexie. Zo heeft de ene leerling veel baat bij auditieve ondersteuning bij het lezen en de andere leerling visuele ondersteuning bij spelling.
- De leerling leert omgaan met dyslexie. In principe geldt de diagnose voor de gehele schoolperiode. Het is voor de leerling geen reden om niets te doen, maar om met behulp van de juiste ondersteuning zijn/haar potentieel te bereiken.
- De leerling krijgt ondersteuning gedurende de hele schoolperiode. De ondersteuning kan bestaan uit gebruik van extra hulpmiddelen binnen school of behandeling buiten school.
- Er is sprake van een geïntegreerde aanpak. Elke mentor weet welke leerling in zijn/haar klas dyslexie heeft. Dit staat vermeld in het OPP van de leerling. De mentor weet ook welke hulpmiddelen de leerling mag gebruiken.
- Maatwerk; wat effectief is voor de ene leerling hoeft niet effectief te zijn voor de andere leerling. De ondersteuning en het aanbieden van hulpmiddelen moet gericht zijn op een maximaal resultaat met een voor de leerling minimale extra inspanning.

3 Signalering en screening

3.1 Signalering

In het primair onderwijs wordt gekeken of de scores op lees- en spellingtoetsen een aanleiding kunnen zijn voor een vermoeden van dyslexie. Als dit vermoeden onderbouwd kan worden met de toets resultaten is een vergoed onderzoek naar dyslexie mogelijk. Bij gebleken dyslexie kan een behandeltraject worden ingezet.

Bij Parcours signaleren we leerlingen met dyslexie op de volgende manieren:

- Via het aanmeldingsformulier.
- Via het intakegesprek met ouder(s)/verzorger(s) en leerling.
- Vanuit het OPP of onderwijskundig rapport van de vorige school.

Leerlingen met een diagnose dyslexie hebben een dyslexieverklaring. Een kopie van deze verklaring moet op Parcours aanwezig zijn om in aanmerking te komen voor de faciliteiten. Deze verklaring is tevens noodzakelijk voor de leerlingen die een vmbo basis of kader eindexamen doen, zonder deze verklaring komen de leerlingen niet in aanmerking voor verlenging van tijd.

3.2 Screening

Er zijn leerlingen in het primair onderwijs waarbij er een vermoeden van dyslexie is, maar die voldoende resultaten halen op de lees- en spellingtoetsen. Na de overstap naar het voortgezet onderwijs kan het zijn dat deze leerlingen niet voldoende meer kunnen compenseren en zij in toenemende mate last krijgen van hun lees- of spellingsproblemen. We zien grote verschillen tussen hun resultaten bij Nederlands en Engels en bij rekenen/wiskunde. Parcours kan er op dat moment voor kiezen om ouders te adviseren om een dyslexieonderzoek te laten uitvoeren door een extern onderzoeksbureau. De kosten worden dan niet meer vergoed door de gemeente, omdat deze leerlingen in het voortgezet onderwijs zitten.

De diagnose (ernstige) Dyslexie mag alleen gesteld worden door een postmaster gedragswetenschapper Dyslexie, GZ-psycholoog (BIG-register), een kinder- en jeugdpsycholoog (postmater register SKJ/register NIP) en een orthopedagoog-generalist (BIG-register).

4 Faciliteiten dyslexie

Het uitgangspunt voor het bepalen van de faciliteiten binnen Parcours, zijn de faciliteiten die toegestaan zijn voor dyslectische leerlingen bij het examen vmbo, zoals gepubliceerd wordt door College voor Toetsen en Examens in de brochure 'Kandidaten met een ondersteuningsbehoefte' (www.examenblad.nl).

Deze faciliteiten zijn alleen geldig als er een (kopie van de) dyslexieverklaring aanwezig is in het dossier. In algemene zin geldt voor dyslectische leerlingen dat zij een 'D' bovenaan de toets mogen zetten, zodat voor de mentor/praktijkdocent in één oogopslag zichtbaar is of er sprake is van dyslexie.

Leerlingen bij wie sprake is van ernstige spelling- en/of leesproblemen zouden tevens gebruik mogen maken van de faciliteiten, m.u.v. de extra tijd bij (school)examens.

Hieronder een opsomming van de toegestane faciliteiten.

4.1 Extra tijd

Leerlingen met een dyslexieverklaring hebben recht op 20% extra toetstijd. Deze extra tijd kan aan de leerling gegeven worden aan het einde van de toetstijd. Mocht dit niet mogelijk zijn, dan mag de mentor/praktijkdocent besluiten om de leerling 20% minder toetsopgaven te laten maken. De examencoördinator van Parcours geeft de examenleerlingen door aan Campus013.

Examenleerlingen met een andere diagnose, zoals ADHD of ASS, mogen ook gebruik maken van extra tijd als dit onderbouwd kan worden door een deskundigenverklaring. Dit gebeurt door de gedragswetenschapper van Parcours. De extra tijd mag niet bij elkaar opgeteld worden. In de brochure die hierboven benoemd is, geeft hierover nog meer informatie.

4.2 Lettertype en lettergrootte

Bij het eindexamen van vmbo basis en kader wordt gebruik gemaakt van lettertype Arial en lettergrootte 12. Dit is groot genoeg voor leerlingen met dyslexie. Parcours biedt alle toetsen aan met dit lettertype en lettergrootte.

Indien wenselijk mag de leerling ook digitaal werken met de laptop (digitale leerwerkboeken via de uitgeverij).

4.3 Auditieve ondersteuning

Leerlingen op Parcours maken gebruik van hun eigen laptop in bruikleen. Op deze laptop kan tekst-naar-spraaksoftware geïnstalleerd worden. De laatste jaren zien we een verschuiving van standalone software naar webbased software. Het voordeel van webbased is dat er abonnementen afgesloten kunnen worden voor alle leerlingen van de school. Leerlingen zonder dyslexieverklaring, maar met leesproblemen kunnen dan ook van deze voorleessoftware gebruikmaken. Hierbij kan er ook gedacht worden aan leerlingen met Nederlands als tweede taal (NT2). Textaid is een voorbeeld van webbased software. Dit programma heeft tevens een omgeving die gebruikt kan worden bij toetsen en examens.

Indien gewenst zou een toets ook voorgelezen kunnen worden door een leerkracht(ondersteuner).

4.4 Spelling

Bij het (school)examen worden spellingsfouten voor alle leerlingen op dezelfde manier beoordeeld. Er is geen sprake van minder meetellen van spellingsfouten bij dyslectische leerlingen bij het (school)examen of toetsen. Wanneer spelling niet relevant is voor de toets worden de spellingsfouten niet meegerekend. Spelling- of grammaticakaarten of stappenplannen zijn bij (school)examens niet toegestaan.

Op Parcours mogen de leerlingen bij opdrachten en verslagen gebruik maken van hulpmiddelen als tekstverwerker met spellingscorrectie, zodat de leerling beoordeeld kan worden op de inhoud.

5 Ondersteuning door mentor, praktijkdocenten en leerkrachtondersteuners

Dyslexie is meer dan moeite hebben met lezen en/of spelling. Bij veel dyslectische leerlingen wordt gezien dat ze moeite hebben met organiseren en plannen, op tijd komen of de juiste spullen bij zich hebben. Op Parcours wordt vaak een combinatie gezien met AD(H)D, ASS of dyscalculie.

5.1 Didactische ondersteuning

In de klas is het belangrijk om te weten welke leerlingen dyslexie hebben. Onderstaande ondersteuning kan tijdens de lessen geboden worden:

- Geef leerlingen zo min mogelijk een onverwachte leesbeurt.
- Gebruik zoveel mogelijk visuele ondersteuning.
- We geven leerlingen de mogelijkheid om gebruik te maken van tekst-naar-spraaksoftware, zodat de aandacht gaat naar de inhoud van de tekst (begrijpend lezen) en niet naar het technisch leesaspect.
- We geven leerlingen de mogelijkheid om gebruik te maken van spraak-naar-tekstsoftware waarin tekst ingesproken kan worden, wat vervolgens uitgetypt wordt door het programma. Dit kan helpen bij het maken van verslagen.

5.2 Sociaal-emotionele ondersteuning

Leerlingen met dyslexie kunnen last hebben van faalangst of een negatief zelfbeeld. In de voorgaande schooljaren hebben zij bijvoorbeeld vaak te horen gekregen dat ze niet kunnen lezen of spellen. Een dyslexieverklaring kan dan helpen zijn voor deze leerlingen, omdat het dan ook duidelijk is waar de problemen met lezen en/of spelling vandaan komen. Op Parcours willen we deze leerlingen helpen om meer zelfvertrouwen op te bouwen door ze te complimenteren over wat ze wel goed doen en ze ondersteunende faciliteiten te bieden.

6 Implementatie dyslexieprotocol

Hieronder worden de stappen weergegeven die gezet worden om het protocol op de juiste manier te implementeren en te borgen.

6.1 Bewustwording en kennisvergaring

- Vaststelling dyslexieprotocol in cvb-vergadering en MR.
- Informeren team Parcours over dyslexie, de impact ervan en de aanpak tijdens een studiedag.
- Installeren van tekst-naar-spraaksoftware op de laptops van leerlingen, i.s.m. ICT-werkgroep.
- Informeren team Parcours over het gebruik van tekst-naar-spraaksoftware.

6.2 Signaleren en vastleggen

- Selecteren van leerlingen met dyslexie vanuit de dossiers.
- Checken of dit opgenomen is in de OPP's en of de faciliteiten bekend zijn.
- Checken of de dyslexieverklaring aanwezig is in het dossier.
- Aanmaken van een vrij veld binnen SOMToday bij het leerlingdossier, zodat er een lijst op schoolniveau gegenereerd kan worden.
- Vanuit de groepsbesprekingen leerlingen met (overige) lees- en/of spellingsproblemen in kaart brengen.

6.3 Diagnostiek

- Binnen de cvb-vergadering bespreken welke leerlingen met een vermoeden van dyslexie doorverwezen moeten worden naar een extern onderzoeksbureau voor nader onderzoek en diagnostiek.
- Verzamelen van relevantie informatie t.b.v. het dyslexieonderzoek, zoals schoolresultaten, observaties en eventuele eerdere interventies.

6.4 Uitvoering en evaluatie

- Monitoren van voortgang van de leerling en evalueren van de effectiviteit van de genomen maatregelen tijdens de groepsbespreking.
- Aan het einde van het schooljaar OPP deel 1 aanpassen op basis van de evaluatie en nieuwe inzichten.

6.5 Begeleiding en ondersteuning

- Zorg voor passende begeleiding en ondersteuning van de leerling. Eventueel inzetten van remedierend materiaal voor het verbeteren van lees-en spellingsvaardigheden.
- Stimuleren van inzet van tekst-naar-spraak of spraak-naar-tekstsoftware.
- Indien nodig instructie aan de leerling over het gebruik van deze software.
- Inzetten van faciliteiten bij toetsen.

6.6 Monitoring en evaluatie op schoolniveau

- Evaluatie van de effectiviteit van het dyslexieprotocol tijdens cvb breed vergaderingen in schooljaar 2024-2025.
- Verzamelen van input voor deze evaluatie vanuit het team, leerlingen en ouders.
- Aanpassing van het protocol op basis van de evaluatie.
- Opnemen van bovenstaande stappen in de kwaliteitszorgkalender (borging).
-

7 Dyslexiehulpmiddelen

7.1 (gekleurde) leesliniaal

Een leesliniaal kan de tekst vergroten en helpt de leerling om zich op die regel te concentreren. Er liggen een aantal leeslinialen bij de IB-ers, deze mogen de leerlingen gebruiken.

7.2 Auditieve ondersteuning

Op Parcours hebben alle leerlingen een laptop in bruikleen. Voor de dyslectische leerlingen kunnen er digitale werkboeken besteld worden bij de uitgeverijen. De opdrachten in het digitale werkboeken kunnen worden voorgelezen door de laptop.

Indien er aanvullend materiaal nodig is, dan wordt dit in overleg afgestemd en aangeschaft. We vinden het belangrijk om hierin maatwerk te leveren.

8 Handige websites

www.examenblad.nl	Informatie over het afnemen van examens en publicatie brochure "Kandidaten met een ondersteuningsbehoefte"
www.dyslexiehulpmiddelen.com	Informatie over compenserende hulpmiddelen voor leerlingen met dyslexie
www.lexima.nl	Aanbieder van hulpmiddelen voor dyslectische leerlingen, maar ook voor trainingen en workshops
www.textaid-dyslexiesoftware.nl	Aanbieden van TextAid
www.dyslexiecentraal.nl	Alles rondom 'weten, doen en leren' met dyslexie

